BLOGI

Tase kävi yli 100 miljardin - mistä syystä?

4.6.2012 • BLOGI • Pentti Hakkarainen

Finanssikriisin johdosta keskuspankit ovat joutuneet harjoittamaan epätavanomaisia toimia niin Yhdysvalloissa, Japanissa, Britanniassa, Sveitsissä, Ruotsissa kuin euroalueellakin. Keskuspankit ovat rahoittaneet aiempaa enemmän liikepankkeja ja näin varmistaneet niiden maksuvalmiutta. Lisäksi joissakin tapauksissa keskuspankki on lisännyt rahoituksen määrää ostamalla valtioiden ja yritysten joukkolainoja. Näillä toimilla on varmistettu rahapolitiikan välittymistä ja rahoitusmarkkinoiden vakautta kaikkialla maailmassa. Keskuspankkien toimet ovat kasvattaneet taseita ja herättäneet kysymyksiä riskeistä.

Keskuspankeilla on toiminnassaan aina riskejä ja tappion vaara. Niiden epätavanomaisten toimien ja taseen kasvun kautta riskit ovat muuttaneet muotoaan ja usein myös kasvaneet tavanomaista suuremmiksi. Analyysit ja arviot mahdollisista kielteisistä seurauksista ovat synnyttäneet julkistakin keskustelua ympäri maailmaa.

Suomen Pankki raportoi toiminnastaan, tase ja riskit mukaan lukien, säännöllisesti pankkivaltuustolle ja tilintarkastajille sekä eduskunnan talousvaliokunnalle sen järjestämissä kuulemisissa. Kun viime vuoden lopulla tase kasvoi vauhdilla ennätyksellisen suureksi, laajeni kiinnostus meilläkin Suomen Pankin toimintaa tavanomaisesti seuraavien ulkopuolelle. Taseen loppusumma oli vuonna 2007 noin 23, vuonna 2008 noin 30, vuonna 2009 noin 36, vuonna 2010 noin 46 ja vuonna 2011 noin 98 miljardia euroa. Tämän vuoden maaliskuussa tase nousi jo 107 miljardiin euroon. Taseen kasvussa on kaksi keskeistä eroa verrattuna useimpien keskuspankkeihin nähden.

Ensimmäiseksi on huomattava, että taseen kasvu ei ole tasaista vaan sen loppusumma vaihtelee pitkin vuotta ja kasvaa aina neljännesvuosien ja koko vuoden lopussa. Esimerkiksi viime vuonna tase oli suurimman osan aikaa

noin 30 - 35 miljardia euroa ja kasvoi syyskuusta alkaen vuoden lopun lähes sataan miljardiin.

Toiseksi Suomen Pankin taseen kasvun taustalla merkittävimmät tekijät ovat sellaisia , joihin pankki ei itse vaikuta: euroaikana setelistö on lisääntynyt noin 2 miljardista eurosta noin 14 miljardiin ja rahalaitosten talletukset olivat pitkään noin 10 miljardia euroa, mutta ovat viimeisen vuoden aikana nousseet jopa 80 miljardiin. Näistä jälkimmäinen on ollut tapahtuneen kasvun komponenttina monin kerroin merkittävämpi kuin setelistön kasvu.

Miksi rahalaitokset tallettavat enemmän keskuspankkiin? Taustalla on rahoitusmarkkinoiden toiminta. Epävarmana aikana ns. riskiaversio kasvaa eli suuret institutionaaliset sijoittajat, eläkerahastot ja yritykset sekä myös kotitaloudet välttävät riskejä. Ne irtautuvat pitkäaikaisista sijoituksistaan, myyvät riskiä sisältäviä joukkolainoja ja lyhentävät sijoitushorisonttiaan. Ne haluavat säilyttää eurojaan pitäen niitä käteistileillä tai tallettaen niitä lyhytaikaisesti pankkeihin. Pankeille on vastaavasti turvallisin paikka parkkeerata näin saatu likviditeetti edelleen keskuspankkiin.

Tallettaminen keskuspankkiin on kallista pankeille, sillä keskuspankkitalletukselle maksetaan yleisesti ottaen markkinakorkoa vähemmän. Siitä huolimatta pankit ovat päätyneet tallettamaan keskuspankkiin, sillä sieltä likviditeetti saadaan käyttöön varmasti ja nopeasti.

Kun Suomen Pankki on Pohjoismaiden alueella ainoa eurokeskuspankki, niin alueella toimiviin liikepankkeihin kertynyt euromääräinen likviditeetti kasautuu tänne. Kyse on siis eri pohjoismaisten rahalaitoksien eurolikviditeetin tallettamisesta turvalliseen paikkaan, keskuspankkiin.

Suomen Pankkiin tehdyt talletukset ovat yliyön ja muita lyhytaikaisia. Niiden määrät olivat vuoden vaihteessa noin 70 miljardia euroa ja kasvoivat tämän vuoden maaliskuussa lisää vielä 10 miljardia. Koska kyseessä on hyvin lyhytaikaiset talletukset, niiden kokonaismäärä vaihtelee päivittäin ja kuukausittain miljardeja ja jopa kymmeniä miljardeja sen mukaisesti miten pankit ja pankkien omat asiakkaat käyttävät tätä hallussaan olevaa likviditeettiä.

Pohjoismaisten pankkien maksuvalmiustalletukset Suomen Pankkiin eivät tuo riskiä sen lisäksi, mitä toimintaan eurojärjestelmään sisältyy. Talletus tehdään Suomen Pankin kautta eurojärjestelmään ja sen vastaeränä Suomen Pankin taseessa on saaminen Euroopan keskuspankilta. Suomen Pankille tämä tuo tällä hetkellä 0,75 prosentin tuoton, sillä talletukselle maksetaan

0,25 prosenttia kun EKP-saamisen korko on 1 prosentti. Tätä tuottoa tasataan eurojärjestelmän muiden keskuspankkien kanssa ns. rahoitustulojaolla.

Jos pankkien asiakkaat nostavat rahat käyttöönsä ja tekevät muita sijoituksia, eivät pankit myöskään voi jatkaa kyseisen eurolikviditeetin lyhytaikaista parkkeeraamista Suomen Pankkiin ja tällöin pienenee vastaavasti Suomen Pankin saaminen EKP:ltä. Juuri näin kävi huhti-toukokuun aikana, jolloin talletusten määrä väheni noin 15 miljardia euroa, jolla määrällä pieneni pankin saaminen EKP:ltä.

Koska merkittävin osa Suomen Pankin taseen kasvusta on johtunut lyhytaikaisen likviditeetin väliaikaisesta parkkeeramisesta keskuspankkiin, voi taseen loppusumma pienentyä yhtä nopeasti kuin se on kasvanutkin. Tase pienenee siinä vaiheessa, kun rahoitusmarkkinoilla toimijoiden tarve pitää eurovarojansa mahdollisimman nopeasti käytettävissä olevana päättyy.

Kirjoittaja

Pentti Hakkarainen
Johtokunnan varapuheenjohtaja, Finanssivalvonnan johtokunnan puheenjohtaja ja Euroopan keskuspankin neuvoston varajäsen

Pentti.Hakkarainen (at) bof.fi

Avainsanat:

- Finanssikriisi
- Suomen Pankki